

REKOMMENDATION R7

Finansiella tillgångar och finansiella skulder

November 2018

RKR

RÅDET FÖR KOMMUNAL REDOVISNING

Innehåll

Denna rekommendation ska tillämpas vid redovisning av finansiella tillgångar och finansiella skulder.

Rekommendationen gäller för redovisningsskyldiga enligt lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning (LKBR).

Rekommendationen omfattar inte redovisning av derivatinstrument, andra än sådana som ingår i ett sammansatt finansiellt instrument, och inte heller säkringsredovisning. Redovisning av derivatinstrument samt säkringsredovisning behandlas i stället i Derivat och säkringsredovisning.

Rekommendationens bindande verkan

Enligt 1 kap. 4 § LKBR ska bokföring och redovisning fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed.

Rådet för kommunal redovisning (RKR) är normgivande organ inom kommunal redovisning och har till uppgift att utveckla god redovisningssed enligt LKBR.

Text markerad med fet stil utgör den normerande delen i denna rekommendation.

Enligt 4 kap. 3 § tredje stycket LKBR ska upplysning om skälen för avvikelse från denna rekommendation lämnas i en not.

Det är aldrig förenligt med god redovisningssed att avvika från uttryckliga lagregler (prop. 1996/97:52 s. 45).

Lagregler

Redovisning av finansiella tillgångar och finansiella skulder regleras i 3 kap. 4 § samt 7 kap. 1, 2, 4–7, 9 och 12 §§ LKBR.

Definitioner

I denna rekommendation betyder:

affärsdag – den dag då kommunen åtar sig att köpa eller sälja en finansiell tillgång;

aktiv marknad – en marknad där priser för ett finansiellt instrument regelbundet anges och där dessa priser representerar faktiska och regelbundet

RKR R7 Finansiella tillgångar och finansiella skulder

förekommande marknadstransaktioner på affärsmässiga villkor. Handel med värdepapper på en börs är normalt att anse som handel på en aktiv marknad;

direkta transaktionsutgifter – utgifter som är direkt hänförliga till förvärv av en finansiell tillgång eller upptagande av en finansiell skuld, det vill säga utgifter som inte hade uppkommit, om kommunen inte förvärvat den finansiella tillgången eller tagit upp den finansiella skulden;

effektivränta – den ränta som diskonterar de uppskattade framtida in- och utbetalningarna under löptiden för en finansiell tillgång eller en finansiell skuld till tillgångens eller skuldens redovisade värde vid anskaffningstillfället;

effektivräntemetoden – en metod för beräkning av det upplupna anskaffningsvärdet för en finansiell tillgång eller en finansiell skuld och för fördelning av ränteintäkter och räntekostnader över den relevanta tidsperioden;

egetkapitalinstrument – varje form av avtal som innebär en residual rätt till ett företags tillgångar, efter avdrag för alla dess skulder;

finansiellt instrument – varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång hos en part och en finansiell skuld eller ett egetkapitalinstrument hos en annan part;

finansiell skuld – en avtalsenlig skyldighet att:

- a) erlægga kontanter eller annan finansiell tillgång till en annan part, eller
- b) byta finansiella instrument med ett annat företag enligt villkor som kan komma att visa sig oförmånliga;

finansiell tillgång – en tillgång i form av:

- a) kontanter,
- b) en avtalsenlig rätt att erhålla kontanter eller annan finansiell tillgång från en annan part,
- c) en avtalsenlig rätt att byta finansiella instrument med en annan part enligt villkor som kan komma att visa sig förmånliga, eller
- d) egetkapitalinstrument, utgivna av annan part;

kommun – kommun, region och kommunalförbund;

sammansatt finansiellt instrument – ett finansiellt instrument som består av en fordran eller en skuld i kombination med ett eller flera derivatinstrument;

upplupet anskaffningsvärde – det belopp till vilket en finansiell tillgång eller en finansiell skuld redovisas vid anskaffningstillfället efter beaktande av:

- a) periodisering av upplupen ränta enligt effektivräntemetoden,
- b) återbetalning av kapitalbelopp, samt
- c) eventuella nedskrivningar;

verkligt värde – det belopp till vilket en tillgång skulle kunna överlåtas eller en skuld skulle kunna regleras mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och som har ett intresse av att transaktionen genomförs.

Tidpunkt för redovisning

En finansiell tillgång eller finansiell skuld ska redovisas i balansräkningen när kommunen blir part i det finansiella instrumentets avtalsmässiga villkor.

Köp eller försäljning av finansiella tillgångar ska redovisas per affärsdagen.

Vid anlåtande av extern värdepappersförvaltare ska redovisning ske snarast möjligt.

Klassificering av finansiella tillgångar

Finansiella tillgångar ska i enlighet med 6 kap. 6 § LKBR klassificeras som antingen anläggningstillgångar eller omsättningstillgångar.

Klassificeringen är beroende av syftet med innehavet. Är syftet med innehavet av en finansiell tillgång att den ska innehas eller brukas stadigvarande, ska den klassificeras som en anläggningstillgång. Finansiella tillgångar som inte är avsedda att innehas eller brukas stadigvarande ska klassificeras som omsättningstillgångar.

Medel som är tillgängliga för att möta löpande utbetalningar ska klassificeras som omsättningstillgångar. Exempelvis utgör inte

enbart det faktum att kommunen har bestämt att en viss finansiell placering ska användas för att finansiera pensionsutbetalningar en grund för att klassificera placeringen som anläggningstillgång.

Värdepapper som kontinuerligt är föremål för köp och försäljning ska klassificeras som omsättningstillgångar eftersom innehaven under dessa omständigheter inte kan betraktas som stadigvarande. Detta gäller även för finansiella tillgångar som ingår i en värdepappersportfölj som enligt beslut av fullmäktige är avsedd att behållas under en längre tid.

Aktier och andelar i kommunala koncernföretag enligt 2 kap. 5 § LKBR (se rekommendation om Sammanställda räkenskaper) ska klassificeras som anläggningstillgångar.

Klassificering av finansiella skulder

Finansiella skulder ska delas in i kortfristiga respektive långfristiga skulder.

En finansiell skuld ska klassificeras som kortfristig, om den:

- a) förfaller till betalning inom tolv månader räknat från balansdagen, eller**
- b) förväntas bli betald inom det normala förloppet av kommunens verksamhetscykel.**

Alla övriga finansiella skulder ska klassificeras som långfristiga.

Vissa finansiella skulder, såsom exempelvis leverantörsskulder, utgör en del av det rörelsekapital som används i kommunens normala verksamhetscykel. Sådana skulder ska klassificeras som kortfristiga, även om de förfaller till betalning efter mer än tolv månader räknat från balansdagen.

En långfristig skuld som förfaller till betalning inom tolv månader räknat från balansdagen ska även fortsättningsvis vara klassificerad som långfristig, under förutsättning att samtliga nedanstående villkor är uppfyllda:

- a) den ursprungliga löptiden var längre än tolv månader,
- b) kommunen har för avsikt att refinansiera skulden långfristigt, och
- c) denna avsikt stöds av en överenskommelse om refinansiering eller en överenskommelse om ändrad amorteringsplan som träffats innan årsredovisning eller delårsrapport avlämnas.

Värdering vid första redovisningstillfället

Finansiella tillgångar och finansiella skulder ska då de först redovisas på balansräkningen värderas till anskaffningsvärde.

Direkta transaktionsutgifter ska inkluderas i anskaffningsvärdet, förutom vad avser finansiella instrument som vid efterföljande redovisnings-tillfällen ska värderas till verkligt värde med stöd av 7 kap. 6 § LKBR. Transaktionsutgifter hänförliga till finansiella instrument som värderas till verkligt värde vid efterföljande redovisningstillfällen ska i stället kostnadsföras då de uppkommer.

Värdering efter första redovisningstillfället av finansiella instrument som innehas för att generera avkastning eller värdestegring

Som följer av 7 kap. 6 § LKBR ska finansiella instrument som kommunen innehar för att generera avkastning eller värdestegring värderas till verkligt värde. Följande instrument får dock inte värderas till verkligt värde enligt 7 kap. 7 LKBR:

1. finansiella tillgångar för vilka ett tillförlitligt verkligt värde inte kan fastställas,
2. finansiella instrument som hålls till förfall,
3. fordringar som härrör från verksamheten och som inte innehas för handelsändamål,
4. aktier eller andelar i kommunala koncernföretag, samt
5. skulder som inte ingår som en del i en handelsportfölj.

Finansiella instrument som inte får värderas till verkligt värde ska värderas enligt vad som anges i övrigt i denna rekommendation rörande värdering av finansiella omsättnings- och anläggningstillgångar samt finansiella skulder.

Kommunen ska vid tidpunkten då ett finansiellt instrument anskaffas avgöra huruvida syftet med innehavet är att generera avkastning eller värdestegring. Om syftet med innehavet är att generera avkastning eller värdestegring, ska instrumentet värderas till verkligt värde efter första redovisningstillfället, förutsatt att instrumentet inte är ett sådant instrument som enligt 7 kap. 7 § LKBR inte får värderas till verkligt värde.

Instrument som kommunen initialt ansett innehas för att generera avkastning eller värdestegring ska värderas till verkligt värde fram till dess att de förfaller, avyttras eller löses in.

Det verkliga värdet ska bestämmas på grundval av instrumentets marknadsvärde. Om något marknadsvärde inte kan bestämmas för ett instrument, men däremot för dess beståndsdelar eller för ett likartat instrument, ska det verkliga värdet bestämmas på grundval av beståndsdelarnas eller det likartade instrumentets marknadsvärde. Om inte heller en sådan värdering är möjlig, ska det verkliga värdet bestämmas med hjälp av sådana allmänt accepterade värderingsmodeller och värderingsmetoder som ger en rimlig uppskattning av marknadsvärdet.

En värderingsteknik för att bestämma verkligt värde på finansiella instrument ska baseras på marknadsinformation i så hög grad som möjligt och information som är specifik för kommunen i så låg grad som möjligt.

Om det finns en värderingsteknik som är vanligt förekommande bland marknadsaktörer för att prissätta instrumentet, och denna teknik har visat sig ge tillförlitliga uppskattningar av priser som kan erhållas i faktiska marknadstransaktioner, ska denna teknik användas.

Det verkliga värdet på ett finansiellt instrument som inte har ett noterat pris på en aktiv

marknad kan bestämmas på ett tillförlitligt sätt endast om

- a) variationen inom intervallet med rimliga uppskattningar av verkliga värden inte är betydande för instrumentet, och**
- b) sannolikheterna för de olika uppskattningarna i intervallet kan bedömas på ett rimligt sätt.**

Som framgår av 7 kap. 7 § LKBR får instrument som hålls till förfall inte värderas till verkligt värde.

Finansiella instrument som hålls till förfall är finansiella instrument som har fastställda eller fastställbara betalningar och fastställd löptid och som kommunen har för avsikt att behålla fram till förfalldagen. Bedömningen av huruvida avsikten med ett instrument är att det ska hållas till förfall eller ej ska göras vid den tidpunkt då instrumentet först anskaffas.

Att instrument som innehas till förfall inte värderas till verkligt värde är ett undantag från huvudprincipen: att finansiella instrument som kommunen innehar för att generera avkastning eller värdestegring ska värderas till verkligt värde.

Undantaget att inte värdera till verkligt värde bör tillämpas restriktivt och endast i de fall då kommunen tydligt kan påvisa att avsikten är att instrumentet ska hållas tills det förfaller. Om det föreligger osäkerhet huruvida ett instrument kommer att hållas till förfall eller ej, ska instrumentet värderas till verkligt värde i enlighet med huvudprincipen i 7 kap. 6 § LKBR.

Om kommunen innehar ett sammansatt finansiellt instrument för att generera avkastning eller värdestegring, ska instrumentet i sin helhet värderas till verkligt värde utan uppdelning i komponenter, givet att instrumentet inte är ett instrument som enligt 7 kap. 7 § LKBR inte får värderas till verkligt värde.

Värdering av finansiella omsättningstillgångar efter första redovisningstillfället då dessa inte innehas för att generera avkastning eller värdestegring

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte för finansiella omsättningstillgångar som ska värderas till verkligt värde enligt 7 kap. 6 § LKBR.

Som följer av 7 kap. 5 § LKBR ska finansiella omsättningstillgångar efter första redovisningstillfället värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde, det vill säga enligt lägsta värdets princip. Med verkligt värde avses i detta sammanhang försäljningsvärde efter avdrag för beräknad försäljningskostnad. För tillgångar som handlas på en aktiv marknad innebär detta att de ska tas upp till det lägsta av anskaffningsvärdet och köpkursen för tillgången på balansdagen efter beaktande av försäljningskostnader. Saknas en köpkurs, kan senaste betalkursen användas.

Anskaffningsvärde för finansiella omsättningstillgångar får beräknas enligt effektivräntemetoden.

Om det redovisade värdet för en finansiell omsättningstillgång som skrivits ned på grund av att det verkliga värdet har understigit anskaffningsvärdet, ska tillgången ändå tas upp till anskaffningsvärde i senare balansräkningar, under förutsättning att det verkliga värdet stigit till minst detta värde. En återföring av en tidigare nedskrivning till verkligt värde i enlighet med lägsta värdets princip ska redovisas över resultaträkningen.

Då en långfristig fordran omklassificeras från att ha varit en finansiell anläggningstillgång till en finansiell omsättningstillgång ska värdering ske till det lägsta av upplupet anskaffningsvärde och det belopp som väntas inflyta efter avdrag för eventuella försäljningskostnader.

Omklassificeringen kan exempelvis ha gjorts eftersom det återstår mindre än 12 månader till förfall. Om värdering hade skett till det lägsta av upplupet anskaffningsvärde och verkligt värde i form av försäljningsvärde skulle det kunna uppstå ett nedskrivningsbehov om den relevanta marknadsräntan gått upp jämfört

med räntevillkoren för fordringen eftersom försäljningsvärdet då normalt skulle ha påverkats negativt. Under förutsättning att kommunen har både förmåga och avsikt att inneha fordran till förfall är det RKR:s uppfattning att en sådan situation inte bör föranleda någon nedskrivning, vilket är anledningen till att verkligt värde vid värdering enligt lägsta värdets princip ska bestämmas efter vad som beräknas inflyta i stället efter försäljningsvärde vid en omklassificering.

Värdering av finansiella anläggningstillgångar efter första redovisningstillfället då dessa inte innehåses för att generera avkastning eller värdestegring

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte för finansiella anläggningstillgångar som ska värderas till verkligt värde enligt 7 kap. 6 § LKBR.

Långfristiga fordringar ska efter första redovisningstillfället redovisas till upplupet anskaffningsvärde med tillämpning av effektivräntemetoden. Övriga finansiella anläggningstillgångar ska efter första redovisningstillfället värderas till anskaffningsvärde inklusive transaktionsutgifter.

Enligt 7 kap. 4 § första stycket LKBR ska en finansiell anläggningstillgång som på balansdagen har ett lägre värde än det redovisade värdet skrivas ned, om det kan antas att värdenedgången är bestående. En finansiell anläggningstillgång får enligt paragrafens andra stycke skrivas ned till det lägre värde som tillgången har på balansdagen även om detta värde inte kan antas vara bestående.

Nedskrivningar samt återföringar av tidigare gjorda nedskrivningar ska redovisas över resultaträkningen.

Kommunen ska per varje balansdag bedöma huruvida det finns en indikation på att en finansiell anläggningstillgång har minskat i värde.

Följande indikatorer kan tyda på att det finns ett nedskrivningsbehov vad gäller långfristiga fordringar:

- a) en bestående nedgång i marknadsvärde till följd av ändrade i marknadsräntor,

- b) betydande finansiella svårigheter hos emittenten eller låntagaren,
- c) avtalsbrott, till exempel uteblivna eller försenade betalningar av ränta eller kapitalbelopp,
- d) det faktum att kommunen på grund av ekonomiska svårigheter hos låntagaren beviljar en eftergift som annars inte hade övervägts, eller
- e) det faktum att det är sannolikt att låntagaren kommer att gå i konkurs eller genomgå finansiell rekonstruktion.

Vad gäller aktier och andelar som handlas på en aktiv marknad bör behovet av nedskrivning bestämmas med utgångspunkt från marknadsvärdet för aktierna eller andelarna.

En nedgång i värdet av ett långfristigt räntebärande värdepapper ska inte anses vara bestående, om kommunen har både avsikt och förmåga att behålla värdepapperet till förfall. Detta gäller dock endast under förutsättning att motparten förväntas kunna infria sina åtaganden. Detta innebär exempelvis att någon nedskrivning inte behöver redovisas vid innehav av en fast förräntad obligation vars marknadsvärde sjunkit till följd av stigande marknadsräntor, under förutsättning att kommunen har både avsikt och förmåga att behålla obligationen till förfall samtidigt som motparten kan förväntas kunna infria sina åtaganden, det vill säga betala ränta och återbetala kapitalbelopp enligt obligationens villkor.

För finansiella anläggningstillgångar som redovisas till upplupet anskaffningsvärde ska nedskrivning beräknas som skillnaden mellan tillgångens redovisade värde och nuvärdet av den bästa uppskattningen av de framtida kassaflödena, diskonterade med tillgångens ursprungliga effektivränta. Om tillgången löper med rörlig ränta, ska den på balansdagen aktuella räntenivån för den i avtalet specificerade räntan användas.

För tillgångar som handlas på en aktiv marknad kan dock nedskrivningen beräknas

som skillnaden mellan tillgångens upplupna anskaffningsvärde och dess verkliga värde.

För finansiella anläggningstillgångar som inte redovisas till upplupet anskaffningsvärde ska nedskrivningen beräknas som skillnaden mellan tillgångens redovisade värde och den bästa uppskattningen av det belopp som kommunen skulle ha erhållit för tillgången, om den överlåtits på balansdagen. Finansiella anläggningstillgångar som inte redovisas till upplupet anskaffningsvärde kan vara t.ex. aktier och andelar.

Värdering av finansiella skulder efter första redovisningstillfället

Kortfristiga finansiella skulder ska även efter det första redovisningstillfället värderas till anskaffningsvärde. Anskaffningsvärdet för en kortfristig skuld får beräknas enligt effektivräntemetoden.

Långfristiga finansiella skulder ska värderas till upplupet anskaffningsvärde med tillämpning av effektivräntemetoden.

Enligt 7 kap. 12 § LKBR ska kapitalrabatter och direkta emissionsutgifter vid upptagande av lån periodiseras, om de är av väsentlig betydelse.

Direkta emissionsutgifter och liknande direkta transaktionsutgifter ska som huvudprincip periodiseras med tillämpning av effektivräntemetoden. Kommunen kan dock välja att i stället periodisera sådana utgifter jämnt över lånets löptid eller en kortare period, om detta kan anses vara lämpligare.

Huruvida transaktionsutgifter i samband med upptagande av lån periodiseras genom en jämn fördelning över lånets löptid eller med tillämpning av effektivräntemetoden utgör ett val av redovisningsprincip. **Den valda redovisningsprincipen ska dock tillämpas konsekvent för alla transaktionsutgifter i samband med upptagande av lån, i den mån dessa är av väsentlig betydelse. I de fall en kort- eller långfristig finansiell skuld inte kommer att behållas till förfall ska reservering ske för eventuella utgifter som tillkommer vid**

förtidsinlösen enligt skuldens kontraktuella villkor.

En kort- eller långfristig skuld får redovisas till ett värde som understiger upplupet anskaffningsvärde (alternativt anskaffningsvärdet för kortfristiga skulder där anskaffningsvärdet inte beräknas enligt effektivräntemetoden) endast då kommunen har en avtalsenlig rättighet att betala ett lägre belopp.

Tillämpning av effektivräntemetoden

Effektivräntan är den ränta som diskonterar de uppskattade framtida in- och utbetalningarna under löptiden för en finansiell tillgång eller en finansiell skuld till tillgångens eller skuldens redovisade värde vid anskaffningstillfället. Vid tillämpning av effektivräntemetoden används effektivräntan för att periodisera eventuella kapitalrabatter eller kapitalpremier samt direkta transaktionsutgifter som räntekostnader alternativt ränteintäkter.

Periodisering av kapitalrabatter, kapitalpremier, samt direkta transaktionsutgifter ska normalt ske över fordrans eller skuldens löptid. Periodisering behöver göras endast om beloppen är väsentliga.

För finansiella tillgångar och finansiella skulder som löper med rörlig ränta ska ränteintäkter respektive räntekostnader beräknas utifrån den rörliga ränta som gäller för den aktuella perioden. Vid tillämpning av effektivräntemetoden för finansiella tillgångar eller finansiella skulder som löper med rörlig ränta görs sålunda inte någon justering av tillgångens/ skuldens redovisade värde under löptiden på grund av förändringar i den rörliga räntan (annat än vad avser beräkning av eventuell upplupen ränta på bokslutsdagen).

Vid tillämpning av effektivräntemetoden för finansiella tillgångar och finansiella skulder som löper med rörlig ränta ska dock direkta transaktionsutgifter periodiseras med hjälp av effektivräntemetoden på motsvarande sätt som för fast förräntade finansiella tillgångar och

finansiella skulder. I denna situation ska den vid anskaffningstillfället rådande rörliga räntan användas vid periodisering.

En kapitalrabatt eller kapitalpremie som uppstår till följd av att en finansiell tillgång eller en finansiell skuld som löper med rörlig ränta inte förvärvas på det datum då den rörliga räntan omställs till aktuell marknadsränta ska periodiseras fram till nästa ränteomställningstidpunkt.

Effektivräntemetoden tillämpas för realränteobligationer på motsvarande sätt som för fordringar/skulder som löper med rörlig (nominell) ränta. I en realränteobligation räknas typiskt sett obligationens nominella belopp upp löpande med en faktor som speglar ett inflationsmått, t.ex. konsumentprisindex (KPI). På motsvarande sätt justeras även den nominella räntan för att kompensera för inflationen.

I enlighet med vad som ovan beskrivits för fordringar/skulder som löper med rörlig (nominell) ränta beräknas ränteintäkten/räntekostnaden för realränteobligationer utifrån den faktiska inflationsjusterade ränta som gäller för den aktuella perioden. Uppräkningen av kapitalbeloppet i en realränteobligation ska redovisas genom att skuldens bokförda värde ökas i motsvarande grad. Uppräkningen ska redovisas som en ränteintäkt resp. räntekostnad.

Omräkning av fordringar och skulder i utländsk valuta

Enligt 7 kap. 9 § LKBR ska fordringar och skulder i utländsk valuta omräknas enligt växelkursen på balansdagen, om detta står i överensstämmelse med god redovisningssed och kravet i 4 kap. 3 § på en rättvisande bild.

De valutakurser som ska användas är de som publiceras på Riksbankens webbplats och som är ett beräknat medelvärde av olika bankers köp- och säljkurser.

Sammansatta finansiella instrument

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte för sammansatta finansiella instrument som ska

värderas till verkligt värde i enlighet med enligt 7 kap. 6 § LKBR.

Exempel på sammansatta finansiella instrument är konvertibla skuldebrev och aktieindexobligationer.

Ett sammansatt finansiellt instrument ska redovisas och värderas antingen med eller utan uppdelning på komponenter. Vid uppdelning på komponenter ska den komponent som utgörs av fordran eller skuld redovisas och värderas separat. Valet mellan att dela upp eller att inte dela upp sammansatta finansiella instrument i komponenter utgör ett val av redovisningsprincip. Samtliga sammansatta finansiella instrument ska redovisas på samma sätt.

Redovisas ett sammansatt finansiellt instrument utan uppdelning på komponenter, ska hela instrumentet redovisas till anskaffningsvärde med avdrag för eventuell nedskrivning, om det är en anläggningstillgång eller enligt lägsta värdets princip, om det är en omsättningstillgång.

Nominella räntor och erhållna utdelningar ska redovisas i resultaträkningen. Redovisas ett sammansatt finansiellt instrument med uppdelning på komponenter, ska den ena komponenten utgöras av den fordran (eller skuld) som finns i instrumentet.

Vid det första redovisningstillfället ska anskaffningsvärdet fördelas på de två komponenterna. Värdet på fordrings- (eller skuld-) komponenten ska fastställas till det verkliga värdet av en liknande fordran (eller skuld). Efter det första redovisningstillfället ska fordringskomponenten (eller skuldkomponenten) redovisas till upplupet anskaffningsvärde, med avdrag för eventuell nedskrivning. Den andra komponenten ska redovisas till anskaffningsvärde, med avdrag för en eventuell nedskrivning, om den är en anläggningstillgång eller enligt lägsta värdets princip, om den är en omsättningstillgång.

Om kommunen erhållit aktier genom konvertering av konvertibla skuldebrev, ska det redovisade värdet av det konvertibla skuldebrevet anses utgöra anskaffningsvärde för de erhållna aktierna. I de fall det konvertibla skuldebrevet har delats upp i aktieoption resp. skuldebrev ska det sammanlagda redovisade värdet för de olika komponenterna anses utgöra anskaffningsvärde för de erhållna aktierna.

Borttagande från balansräkningen

En finansiell tillgång ska inte längre redovisas i balansräkningen när:

- a) den avtalsenliga rätten till kassaflöden från tillgången har upphört eller reglerats, eller**
- b) alla väsentliga risker och förmåner som är förknippade med ägandet av den finansiella tillgången har överförts till en annan part.**

Ett exempel på situation a) ovan kan vara när en kund betalar hela fakturabeloppet enligt en kundfordran. I så fall finns normalt inga avtalsenliga rättigheter till kassaflöden kvar. Kundfordran ska då tas bort från balansräkningen.

Ett exempel på situation b) kan vara då kommunen säljer en börsnoterad aktie. Efter försäljningen har risken för att aktien ska sjunka i värde och alla övriga risker överförts till köparen. Aktien ska då tas bort från balansräkningen. I vissa fall kan det dock vara betydligt svårare att avgöra huruvida något av villkoren för borttagande från balansräkningen som beskrivs ovan är uppfyllt. I sådana situationer ställs större krav på bedömningar av huruvida kommunen antingen inte längre har någon avtalsenlig rätt till kassaflöden från tillgången eller om alla väsentliga risker och förmåner har överförts till annan part.

En finansiell skuld ska inte längre redovisas i balansräkningen när den avtalade förpliktelsen fullgjorts, annullerats eller på annat sätt upphört.

Om ett skuldinstrument ersatts av ett annat med villkor som i allt väsentligt är annorlunda än tidigare ska en ny finansiell skuld redovisas och

den tidigare skulden tas bort. På motsvarande sätt ska en väsentlig ändring av villkoren för en skuld leda till att den befintliga skulden tas bort från balansräkningen och att en ny skuld i stället redovisas. Skillnaden mellan det redovisade värdet för en finansiell skuld som tagits bort från balansräkningen och den ersättning som erlagts ska redovisas omedelbart i resultaträkningen, utan periodisering. I ersättningen ska även överförda tillgångar som inte är kontanter och påtagna skulder räknas in.

Noter

Kommunen ska i not lämna upplysningar om:

- a) genomsnittlig upplåningsränta;
- b) genomsnittlig räntebindningstid;
- c) en analys över upplåningens förfallostruktur;
- d) redovisat värde för instrument som värderas till verkligt värde i balansräkningen uppdelat på tillgångsslag, såsom räntebärande värdepapper, aktier och andelar etc.;
- e) hur kommunen har fastställt verkligt värde för de instrument som värderas till verkligt värde i balansräkningen;
- f) hur kommunen har valt att redovisa sammansatta instrument i de fall kommunen innehar sådana. Upplysningen ska lämnas vid upplysningar om redovisningsprinciper;
- g) vilken princip som valts för periodisering i de fall kommunen har periodiserat emissionskostnader och andra transaktionskostnader i samband med upptagande av lån. Upplysningen ska lämnas vid upplysningar om redovisningsprinciper.

Av rekommendationen om Förvaltningsberättelse framgår ytterligare krav på upplysningar om exempelvis risker kopplade till finansiella tillgångar och finansiella skulder.

Enligt 9 kap. 7 § LKBR ska upplysning lämnas om värdeförändringen för instrument som innehas för att generera avkastning eller värdestegring och som redovisas till verkligt värde i balansräkningen.

Ikraftträdande

Denna rekommendation gäller från och med räkenskapsåret 2019. Mindre redaktionella justeringar gjorda november 2020.

Rekommendationen ersätter rekommendationen 20 Redovisning av finansiella tillgångar och finansiella skulder (från 2011).

Bakgrund, överväganden och motiveringar

Redovisning av finansiella tillgångar och finansiella skulder är ett komplext och mångfacetterat område. I kommunal verksamhet förekommer finansiella tillgångar och finansiella skulder inom en rad olika områden, såsom vid förvaltning av medel som används för att finansiera pensionsåtaganden, finansiering av kommunens verksamhet genom upplåning, innehav av aktier och andelar i kommunala koncernföretag etc.

Överväganden och motiveringar

RKR har vid utvecklingen av denna rekommendation strävat efter att skapa en rekommendation med principer som kan användas av såväl kommuner med en omfattande finansiell verksamhet som kommuner med ett begränsat innehav av finansiella tillgångar och finansiella skulder. För att underlätta tillämpningen av rekommendationen i de kommuner som endast har ett begränsat innehav av finansiella tillgångar och finansiella skulder ges därför vissa möjligheter till lättnader. Detta gäller exempelvis periodisering av kapitalrabatter och direkta emissionsutgifter vid upptagande av lån, där det ges möjlighet att välja en linjär periodisering i stället för periodisering med effektivräntemetod, att det inte föreligger krav på beräkning av ränta med effektivräntemetoden för fordringsrätter som är omsättningstillgångar samt för kortfristiga skulder etc.

En annan viktig utgångspunkt vid utvecklingen av rekommendationen har varit att så långt som möjligt undvika skillnader mellan RKR:s normgivning på området och Bokföringsnämndens standardregelverk för icke-noterade privata bolag, benämnt K3.

Eftersom många kommunala bolag tillämpar K3 har det ansetts angeläget att inte försvåra upprättandet av sammanställd redovisning på grund av skillnader vad gäller redovisning av finansiella tillgångar och finansiella skulder i kommunen respektive i de kommunala bolagen. K3 innehåller två olika kapitel för redovisning av finansiella instrument. Kapitel 11 i K3 är baserat på en anskaffningsbaserad ansats, medan kapitel 12 i K3 medger att vissa finansiella instrument redovisas till verkligt värde.

I 7 kap. 6 och 7 §§ LKBR anges att vissa finansiella instrument som kommunen innehar för att generera avkastning eller värdestegring ska värderas till verkligt värde. Reglerna i dessa lagrum är dock inte identiska med de regler som finns i årsredovisningslagen (1995:1554) för redovisning av finansiella instrument till verkligt värde och som ligger till grund för kapitel 12 i K3. Förutom 7 kap. 6 och 7 §§ utgår de delar av LKBR som är tillämpliga för redovisning av finansiella tillgångar och finansiella skulder från en anskaffningsvärdesbaserad ansats. Mot bakgrund av detta föreskriver denna rekommendation en anskaffningsbaserad ansats motsvarande kapitel 11 i K3, förutom vad avser finansiella instrument som innehas för att generera avkastning och värdestegring och som enligt 7 kap. 6 och 7 §§ ska värderas till verkligt värde.

Bilaga 1 Exempel på upplysningar

Bilagan syftar till att underlätta tillämpning av rekommendationen, men utgör inte en del av denna.

Not X Redovisningsprinciper

Finansiella tillgångar och finansiella skulder

Redovisning i och borttagande från balansräkningen

En finansiell tillgång eller finansiell skuld redovisas i balansräkningen när kommunen blir part i det finansiella instrumentets avtalsmässiga villkor. Detta innebär att köp och försäljning av finansiella tillgångar redovisas per affärsdagen.

En finansiell tillgång tas bort från balansräkningen när den avtalsenliga rätten till kassaflödet från tillgången har upphört eller reglerats. Detsamma gäller när de risker och fördelar som är förknippade med innehavet i allt väsentligt överförs till annan part.

En finansiell skuld tas bort från balansräkningen när förpliktelsen fullgjorts, annullerats eller på annat sätt upphört.

Värdering av finansiella tillgångar som innehas för att generera avkastning eller värdestegring

Finansiella tillgångar som kommunen innehar för att generera avkastning eller värdestegring värderas vid första redovisningstillfället till anskaffningsvärde. Eventuella transaktionsutgifter som är direkt hänförliga till förvärv av sådana tillgångar kostnadsförs då de uppkommer.

Efter första redovisningstillfället värderas finansiella tillgångar som innehas för att generera avkastning eller värdestegring till verkligt värde i den mån det är förenligt med 7 kap. 6 och 7 §§ LKBR. Förändringen i tillgångarnas verkliga värden redovisas löpande i resultaträkningen.

Obligationer och andra räntebärande värdepapper som kommunen har för avsikt att behålla fram till förfallodagen värderas till anskaffningsvärde i enlighet med vad som anges nedan för finansiella tillgångar som inte innehas för att generera avkastning eller värdestegring.

Värdering av övriga finansiella tillgångar

Finansiella tillgångar som inte innehas i syfte att generera avkastning eller värdestegring värderas vid första redovisningstillfället till anskaffningsvärde, inklusive eventuella transaktionsutgifter direkt hänförliga till förvärvet av tillgången.

Finansiella omsättningstillgångar värderas efter första redovisningstillfället till det lägsta av anskaffningsvärde och försäljningsvärde, med avdrag för beräknad försäljningskostnad. [om tillämpligt: Anskaffningsvärdet för finansiella omsättningstillgångar beräknas med tillämpning av effektivräntemetoden.]

Finansiella anläggningstillgångar värderas till efter första redovisningstillfället till anskaffningsvärde med avdrag för eventuella nedskrivningar. Räntebärande finansiella anläggningstillgångar redovisas till upplupet anskaffningsvärde, med tillämpning av effektivräntemetoden.

Finansiella skulder

Finansiella skulder värderas vid första redovisningstillfället till anskaffningsvärde. Direkta emissionsutgifter och eventuella transaktionsutgifter periodiseras med tillämpning av effektivräntemetoden [*alt.* periodiseras jämnt över lånets löptid]. Efter första redovisningstillfället redovisas kortfristiga finansiella skulder anskaffningsvärde [*alt.* till upplupet anskaffningsvärde med tillämpning av effektivräntemetoden], medan långfristiga skulder värderas till upplupet anskaffningsvärde [*om tillämpligt:* med tillämpning av effektivräntemetoden].

Sammansatta finansiella instrument

Kommunen innehar konvertibla skuldebrev. Konvertiblerna innehas inte för att generera avkastning eller värdestegring. Kommunen har valt att dela upp de konvertibla skuldebrev i två komponenter: en fordringsrätt samt en option att konvertera fordran till aktier. Värdet på fordringskomponenten har fastställts till det verkliga värdet av en liknande fordran som saknar rätt till konvertering till aktier. Värdet av aktieoptionen utgörs av anskaffningsvärdet för instrumentet som helhet, med avdrag för värdet av fordringskomponenten.

[*alt.* Kommunen har valt att inte dela upp de konvertibla skuldebrev i komponenter. Konvertiblerna redovisas i sin helhet i enlighet med vad som ovan anges för finansiella tillgångar som inte innehas för att generera avkastning eller värdestegring.]

Not Y Finansiella tillgångar och finansiella skulder

Räntebindningstid och ränta på låneskuld

	Kommunkoncernen		Kommunen	
	20X2	20X1	20X2	20X1
Genomsnittlig räntebindningstid	1,7 år	1,9 år	1,8 år	2,0 år
Genomsnittlig ränta	2,0 %	2,1 %	1,9 %	2,0 %

Låneskuldens förfallostruktur

Kommunkoncernen (20X2-12-31)

(mnkr)	20X3	20X4	20X5	20X6	20X7	20X8 och senare
Obligationslån	-				150	200
150	130	200				
Certifikat	250	-	-	-	-	-
Lån hos investeringsbanker	5	15	-	7	-	-
Övriga banklån	60	15	-	-	-	-
Summa	315	180	200	157	130	200

RKR R7 Finansiella tillgångar och finansiella skulder

Kommunkoncernen (20X1-12-31)

(mnkr)	20X2	20X3	20X4	20X5	20X6	20X7 och senare
Obligationslån	-	-	150	200	150	130
Certifikat	200	-	-	-	-	-
Lån hos investeringsbanker	15	5	15	-	7	-
Övriga banklån	40	60	15	-	-	-
Summa	255	65	180	200	157	130

Kommunen (20X2-12-31)

(mnkr)	20X3	20X4	20X5	20X6	20X7	20X8 och senare
Obligationslån	-	150	200	150	130	200
Certifikat	90	-	-	-	-	-
Lån hos investeringsbanker	5	15	-	7	-	-
Summa	95	165	200	157	130	200

Kommunen (20X1-12-31)

(mnkr)	20X2	20X3	20X4	20X5	20X6	20X7 och senare
Obligationslån	-	-	150	200	150	130
Certifikat	78	-	-	-	-	-
Lån hos investeringsbanker	15	5	15	-	7	-
Summa	93	5	165	200	157	130

Finansiella instrument värderade till verkligt värde

Redovisat och verkligt värde (mnkr)

Tillgångsslag	Kommunkoncernen		Kommunen	
	20X2-12-31	20X1-12-31	20X2-12-31	20X1-12-31
Obligationer utgivna av svenska staten	160	140	160	140
Obligationer utgivna av svenska bank- och bolåneinstitut	125	110	105	95
Marknadsnoterade aktier	113	87	113	87
Summa	398	337	378	322

RKR R7 Finansiella tillgångar och finansiella skulder

Utöver vad som anges i ovanstående tabell hade kommunkoncernen obligationer som var avsedda att innehas till förfall om 20 (15) mnkr, medan kommunen hade obligationer som var avsedda att innehas till förfall om 15 (10) mnkr. Finansiella tillgångar som innehas till förfall värderas till upplupet anskaffningsvärde. Totalt uppgick sålunda det redovisade värdet för de finansiella placeringarna till 418 (352) mnkr i kommunkoncernen och till 393 (332) i mnkr i kommunen.

Statsobligationer samt obligationer utgivna av bank- och bolåneinstitut har värderats till verkligt värde genom att de framtida kassaflödena diskonterats med den aktuella marknadsräntan för respektive typ av värdepapper. För marknadsnoterade aktier har köpkurs per balansdagen använts.

För 20X2 har en värdeförändring om +21 (+14) mnkr redovisats som intäkt i kommunkoncernen och +16 (+8) mnkr som intäkt i kommunen.

Bilaga 2 Exempel på beräkning av effektivränta vid upplåning till fast ränta med transaktionsutgifter

Den 2 januari 20X0 lånar kommunen upp 20 mnkr. Lånet löper med en fast ränta uppgående till 2,93 % och förfaller den 31 december 20X4. I samband med upptagandet av lånet ådrar sig kommunen transaktionsutgifter på 300 000 kr som är direkt hänförliga till lånet. Kommunen har valt att periodisera transaktionsutgifterna med effektivräntemetoden. På grund av transaktionskostnaderna på 300 000 kr är den effektiva räntan på lånet högre än den nominella räntan. Kommunen har de facto lånat ett lägre nettobelopp ($20\,000\,000 - 300\,000 = 19\,700\,000$ kr), men betalar ränta på det högre nominella beloppet (20 000 000). Den effektiva räntan på lånet uppgår till 3,26 %, vilken kan jämföras med den nominella räntan på 2,93 %. De årliga räntebetalningarna uppgår till 586 000 kr ($20\,000\,000 \times 2,93\%$). På motsvarande sätt som för obligationen kan det upplupna anskaffningsvärdet för lånet, under den tid lånet är utestående, beräknas enligt nedan:

År	Upplupet anskaffningsvärde vid årets början (a)	Räntekostnad enligt effektivräntan (b)	Kupongränta samt återbetalning av kapitalbelopp år 20X4 (c)	Upplupet anskaffningsvärde vid årets slut (a + b - c)
20X0	19 700 000 kr	642 213 kr	586 000 kr	19 756 213 kr
20X1	19 756 213 kr	644 046 kr	586 000 kr	19 814 259 kr
20X2	19 814 259 kr	645 938 kr	586 000 kr	19 874 198 kr
20X3	19 874 198 kr	647 892 kr	586 000 kr	19 936 090 kr
20X4	19 936 090 kr	649 910 kr	20 586 000 kr	- kr

En modell för beräkning av den effektiva räntan på lån finns tillgänglig på RKR:s hemsida www.rkr.se.